

Проза Івана Франка

Новела «Сойчине крило»

Урок з української літератури в 10 класі

Підготувала Вечерова К.Г.,
учитель української мови та літератури
ЗОШ № 54 м. Маріуполя
Донецької області

Мета уроку

- Ознайомитися з багатством жанрів Франкової прози.
- Проаналізувати твір “Сойчине крило” як жанр літератури; з’ясувати поняття модернізм і його ознаки, окремі його напрями й течії.
- Розглянути і пояснити композицію новели “Сойчине крило”, риси модернізму в ній.

Проблемне питання

У чому полягають новаторські пошуки прозаїка, модернізм Франка?

(за новелою “Сойчине крило”)

Проза Івана Франка

Іван Франко – майстер прози, творив на зламі XIX і XX століть. Митці (модерністи) намагалися знайти особливі художні засоби та нові жанри для передачі своєрідності епохи.

Як Еміль Золя у французькій літературі чи І. Нечуй-Левицький на Наддніпрянщині, так І. Франко у Галичині заснував монументальну прозу, причому не стільки за обсягом, стільки за художньою вартістю і впливом на подальший розвиток літератури. В арсеналі прозової творчості І. Франка **понад 100 оповідань, новел і 10 повістей та романів.**

Оповідання І. Франка

«**Бориславський цикл**» (від 1877 року), в якому І.Франко подав жахливий образ і глибокий аналіз соціального зла в Галичині.

Збірки оповідань “**В поті чола**” (1890), “**Галицькі образки**” (1897) – про зубожіння, пролетаризацію галицького села (оповідання “**Ріпник**”, “**Вівчар**”, “**На роботі**”); в цих збірках – автобіографічні оповідання “**Малий Мирон**”, “**Грицева шкільна наука**”, “**Олівець**”, “**Schönschreiben**” та інші;

про життя селян – “**Лесишина челядь**”, “**Сам собі пан**”, “**Добрий заробок**”; “**Свинська конституція**” – політичне оповідання.

Нове явище в літературі – “**На дні**”, “**Панталаха**”, “**До світла**” – з тюремного життя і людей “соціального дна”

Повісті та романи І.Франка

За літературознавцем Т. Пастухом – 5 повістей і 5 романів.

Повісті: “BoaconstriCTOR” (1878) – робітнича тематика; **“Захар Беркут”** (1882) – історичний твір; **“Великий шум”** (1907) – про скасування панщини; **“Івась Новітній”** – з тюремного життя; **“Герой поневолі”** (1904).

Романи: **“Для домашнього вогнища”** (1892), **“Основи суспільності”** (1895), **“Перехресні стежки”** (1899-1900) – про моральний розклад “верхів” тогочасного суспільства;

“Лель і Полель” (1887) – розкривається виховна проблематика, життя польської шляхти;

“Борислав сміється” (1880-1881) – про страйк бориславських робітників. Підкреслені твори – вершинні твори прози.

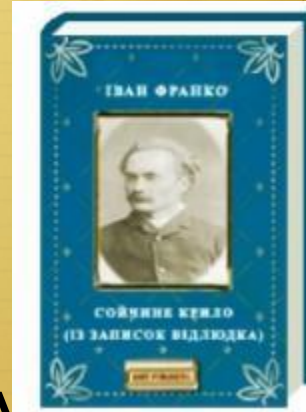
«Соичине крило» Івана Франка

(1905)

«Найбільш інтересне оповідання»

із рецензії літературного критика А. Крушельницького на збірку *«На лоні природи»*. В оповіданні автор на найвищий п'єдестал ставить любов.

1905 рік. У цей час письменник шукав нові шляхи вираження думки, опрацьовував нові теми, мотиви.

Невипадково ця поетична драма про кохання з'явилася і з успіхом йде на сценах театрів **Івано-Франківська, Києва, Харкова, Чернігова...**

Головні герої

- **Хома** — працівник бюро, "відлюдько"-інтелектуал
- **Марія Карпівна (Маня)** — дочка лісника.
- **Генрись** — 26-літній практикант тата Мані, злодій
- **Зигмунт** — ватажок банди.
- **Володимир Семенович** — молодий залізничний інженер.
- **Никанор Ферапонтович Светлов** — багатий золотопромисловець з Сибіру.
- **Сашка** — ватажок банди, який вбив Светлова.
- **Серебряков** — капітан-ісправник, який пив та бив Маню і свою шлюбну жінку.
- **Микола Федорович** - військовий, брав участь у війні з Китаєм

Сюжет і композиція

Експозиція: Хома
готується до зустрічі
Нового року

Зав'язка: Лист від
незнайомки

Розвиток дії: історія кохання Марії до
Хоми

Кульмінація: Втеча Марії з
Генрісем

Розв'язка: Марія повертається до
Хоми

Позасюжетні елементи: Описи (пейзажі,
портрети), роздуми і коментарі героя (Массіно)

Новела – епічний жанр;

невеликий

розповідний твір про незвичайну

Модернізм (від франц. *moderne* – сучасний) – життєву подію з несподіваним

кінцем
загальна назва напрямів і течій нереалістичного
спрямування в мистецтві ХХ ст.

Ознаки модернізму:

— відбиття дійсності в людській підсвідомості;

— суб'єктивне (сфера духу, мистецтва)

наділяється ознаками об'єктивної реальності;

— побудова художньої реальності, що мало пов'язана з дійсністю й протиставлена їй;

— пошук нових шляхів (форм) у зображенні світу і людини.

Напрями й течії модернізму

- неоромантизм •
- неокласицизм •
- футуризм •
- експресіонізм •
- екзистенціалізм •
- імпресіонізм
- акмеїзм

У творчості Франка ми знаходимо окремі риси багатьох напрямів і течій модернізму. Виділимо тільки **6 напрямів** і “приміriamo” на “Сойчине крило”

Неоромантизм: боротьба, небезпечні таємничі події; емоційність і драматизм розвитку художньої дії.

Неокласицизм: прагнення зберегти право на власний моральний та естетичний кодекс, виходячи зі свого уявлення про загальнолюдські мистецькі цінності, деяку незалежність вічного мистецтва від скороминущих виявів життя; світова культура поєднується з національною традицією.

Експресіонізм: «я», внутрішній світ художника — єдина реальність; творець не повинен бути пов'язаний з матеріальним світом, тому що той уособлює хаос, зло.

Імпресіонізм: витончене відтворення суб'єктивних вражень та спостережень, мінливих відчуттів та переживань; психологізм у змалюванні персонажів; прагнення зафіксувати миттєві враження; лаконізм прози, багатство відтінків; збільшена увага до кольорів і звуків, яскравих деталей (сойчине крило, сукня з білими цятками).

«Потік свідомості»: внутрішній монолог, духовне життя героя передається у всій його безпосередності, постійній зміні думок, почуттів, вражень, спогадів і т. ін.

Симолізм: (фр. symbolisme, з грец. симболон – знак, ознака, прикмета, символ) - стильова течія модернізму, в якій конкретний художній образ перетворюється на багатозначний символ.

ДОВОДИМО, ЩО “СОЙЧИНЕ КРИЛО” - це новела

- прозовий твір;
- про незвичайну життєву подію – лист із Порт-Артура через 3 роки із крилом сойки;
- невеликий, близький за розміром до оповідання, але відрізняється не стислістю, а напруженістю сюжету, несподіваною розв’язкою;
- глибокий психологізм у розкритті внутрішнього світу персонажів (сміх, переживання, сльози);
- відступ від норм усталеної будови (твір у творі; або лист з обрамленням), чим відрізняється від оповідання; кульмінація переноситься вперед – перед розвитком дій;
- відсутність широкої мотивації вчинків героїв, широких описів подій, мас оповідачій сюжет (двох персонажів)

Доводимо, що “Сойчине крило” – модерністський твір (фр. модерн – сучасний)

- 1) належить до пізньої прози І.Франка (написаний в лютому 1905 року, виданий у збірці "На лоні природи" в цьому ж році) – написаний на початку ХХ століття, коли так **був поширений модернізм;**
- 2) відбиття дійсності в людській підсвідомості - через думки і дії Хоми – внутрішній монолог; зміна думок, почуттів, настрою – від байдужості, скептицизму – до глибокого переживання і сліз (**“Потік свідомості”**);
- 3) суб’єктивне (сфера духу, мистецтва) наділяється ознаками об’єктивної реальності, суб’єктивні враження героя - на думки Хоми впливають об’єктивні події – лист, опис подій, що сталися з колишньою коханою

- 4) моральні якості і естетичні смаки героя – не відповідають класиці, герой не привабливий, з негативними рисами, а потім змінюється, стає позитивним героєм – Хома прагне зберегти право на власні смаки, бути незалежним, проявляє негативні риси, а потім змінює погляди і запрошує до себе незнайомку **(неокласицизм)**;
- 5) **пошук нових шляхів (форм)** у зображенні світу і людини – це твір у творі, лист у творі.
- 6) спостерігаємо боротьбу героїні за виживання, вона весь час потрапляє в небезпеку – емоційність і драматизм розвитку дії **(неоромантизм)**;
- 7) побудова художньої реальності, що мало пов'язана з дійсністю й протиставлена їй – життя Хоми наче не в реальності: став відлюдьком, егоїстом, відійшов від громадського життя, а дійсність наче йде за бортом, бо там стільки зла, і стільки емоцій і переживань при зіткненні з реальністю, особливо у героїні, а потім “оживає” Хома, після величезних переживань повертається героїня **(експресіонізм)**;
- 8) знаходимо, що конкретний художній образ перетворюється на багатозначний символ – це увага до яскравих деталей – сойчиного крила, легкої червоної сукні з білими цятками **(символізм)**.

Отже, **“Сойчине крило”** – модерністський твір.

«Ічине крило» Івана Франка

Тема новели: зображення автором жіночої долі в новітній інтерпретації і героя-естета, що проходить шлях від байдужого, бездіяльного життя до активного - зображення двох закоханих, що різними шляхами, через страждання і прощення прийшли одне до одного.

Ідея новели: оспівування кохання як найвищого почуття, яке вимагає «роботи душ» з обох сторін, уміння прощати, боротися, надіятися і перемагати.

Проблематика новели:

- людина і природа;
- людина і суспільство;
- людина і кохання;
- громадське і особисте ;
- кохання, вірність, щастя і зрада;
- сенс людського життя. Для чого ми живемо?

Домашнє завдання

1. (для учнів 1-2 рівня):

- Вміти аналізувати новелу «Сойчине крило»,
- виписати цитати, що характеризують Хому і Марію та інших персонажів;

2. (для учнів 3 рівня і бажаючих):

- виписати рядки, які можуть служити афоризмом (2-3 афоризми);
- підібрати один уривок з новели для читання і характеристики героїв.

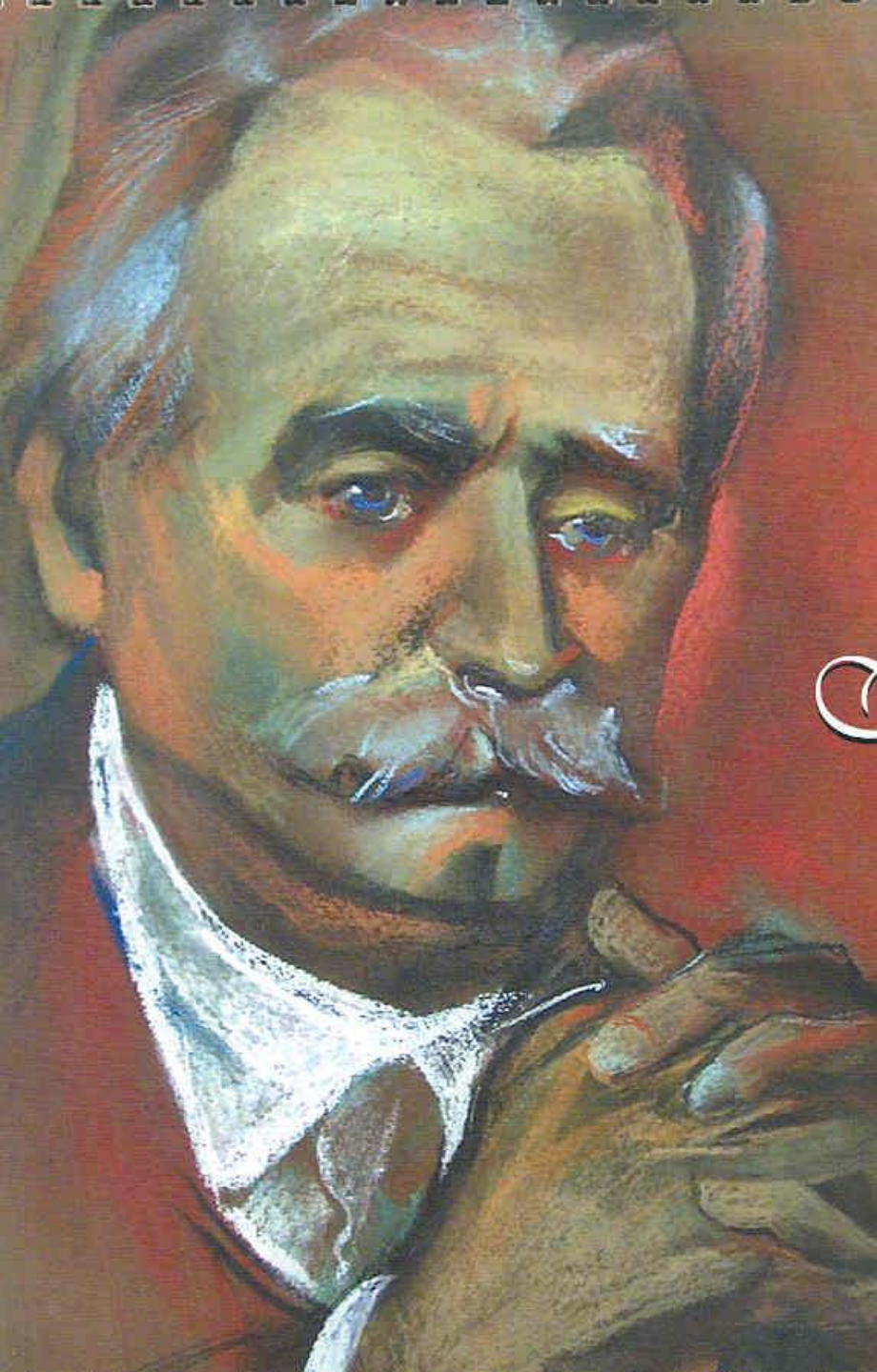
- Кінець новели, як нам здається, І. Франко спеціально не дописав, щоб ми самі додумали його. Завдання: дописати кінець новели – діалог двох героїв, що зустрілися після трьох років розлуки;

3. Попереднє завдання:

а) для 2-х учнів: 1) Хвилинка біології.
Сойка: що ми знаємо про неї?

2) Хвилинка географії: де побувала Марія?

б) для 2-ох учнів: **Сценка: Діалог двох душ – Марії і Массіно.**

Івану Франку належать 6 тисяч творів у різних галузях літератури й науки. Випущені у світ 50 томів (лише третина написаного – за радянських часів кількість томів будь-кого не мала перевищувати доробку «вождя світового пролетаріату» – В. Леніна).

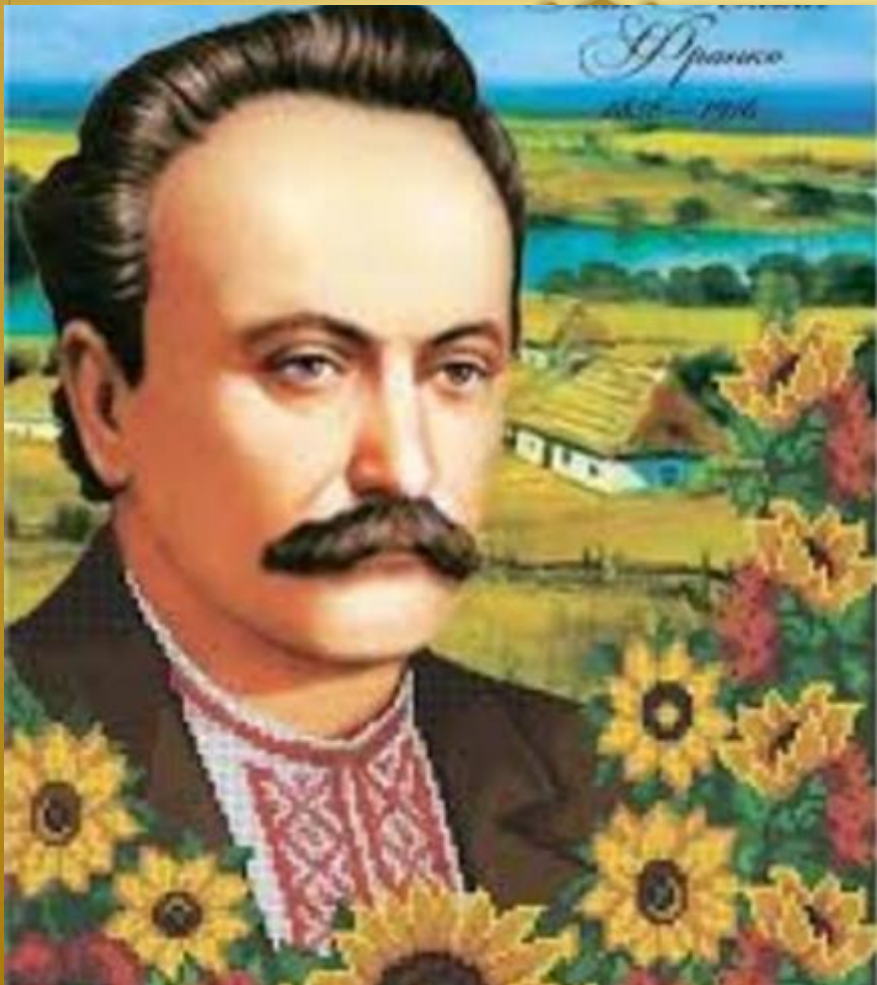
Із статті Л. Громовенко «Іван Франко (1856-1916) письменник, критик, перекладач, публіцист, політик, учений» – із книги «100 найвідоміших українців»

Іван Франко звеличив Україну, Україна має звеличити його.

Іван Франко:

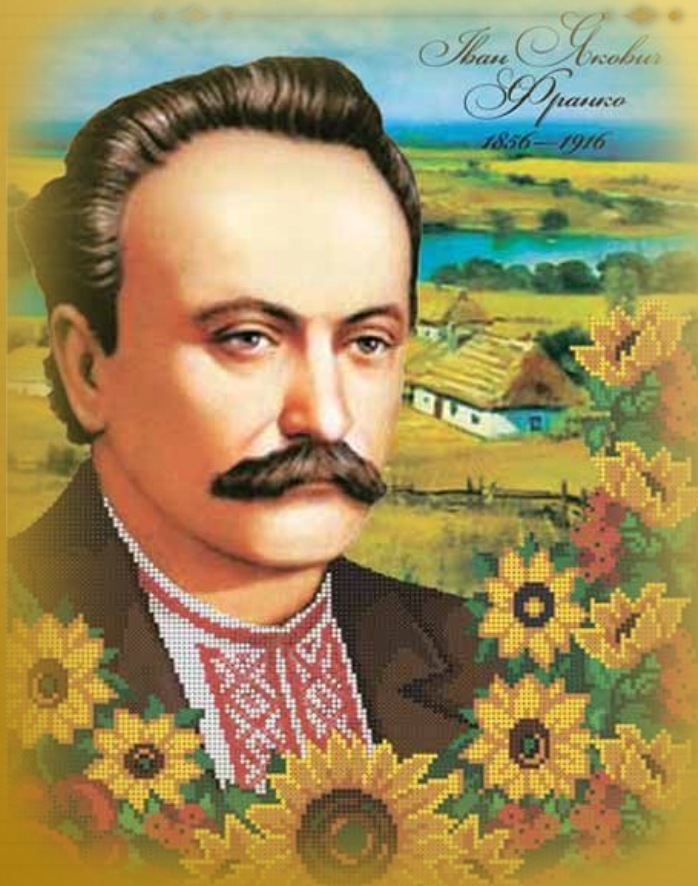
27 серпня 1856 – 28 травня 1916

27 серпня щорічно Україна відмічає річницю з дня народження Івана Яковича Франка, всесвітньо знаного поета, прозаїка, драматурга, публіциста, перекладача й видатного вченого, номінованого на **Нобелівську премію**, якої він був безперечно гідний. Ціле століття збігло відтоді, як на здобуття Нобелівської премії в галузі літератури за **1916** рік його кандидатуру з-поміж 29-ти письменників запропонував доктор **Йосип Застирець** із Відня, а підтримував це висунення доктор **Гарольд Г'єрне**

«І Пісня і праця – великі
дві сили! Їм я до скону
бажаю служити...»

Із вірша «Пісня і
праця»

Виступаючи з клопотанням перед Нобелівським комітетом про присвоєння Франкові високого звання Нобелівського лауреата, професор Віденської цісарсько-королівської гімназії, керівник цього освітнього закладу **Йосип Застирець** завершував своє звернення такими словами: «Я також порушую при цьому величезної політичної ваги проблему про значення такої нагороди для національних устремлінь цього древнього культурного народу, старожитній золотий період культури якого розпочався